

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

ПРОГРАМА
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ВЕРБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

9 листопада 2018 року

Кам'янець-Подільський

Організаційний комітет конференції

Голова організаційного комітету

Людмила Марчук завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Заступники голови організаційного комітету

Борис Коваленко декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Анжеліка Попович доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Члени організаційного комітету

Тетяна Джурбій заступник декана факультету української філології та журналістики з наукової роботи та інформатизації навчального процесу Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики

Римма Монастирська старший викладач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук

Модератор інтернет-конференції

Анжеліка Попович доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Адреса організаційного комітету:

Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
кафедра української мови,
вул. Огієнка, 61,
м. Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
32300
тел. (03849) 31213

Регламент роботи конференції

9.30 – 10.00 – реєстрація учасників конференції, налагодження Skype-зв'язку

10.00 – 11.45 – пленарне засідання

11.50 – 13.30 – секційні засідання

13.30 – 14.00 – обідня перерва

14.00 – 15.30 – секційні засідання

16.30 – 17.00 – підсумкове пленарне засідання.

Режим проведення конференції – **Skype-зв'язок.**

Доповідь на пленарному засіданні – 20 хв.

Доповідь на секційному засіданні – 10 хв.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Вітальне слово

- Іван Конет** проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор фізико-математичних наук, професор
- Борис Коваленко** декан факультету української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
- Людмила Марчук** завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, професор

Доповіді

Надія Сологуб, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мов Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського

СЛОВО-ОБРАЗ *КРИН* У ПОЕТИЧНІЙ МОВІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Проаналізовано стилістичне навантаження слів *крин* і *лілея* в мові поезій Тараса Шевченка й подано їхнє тлумачення в лексикографічних джерелах. Сконстатовано, що в Т. Шевченка – це безперечний образ жіночої чистоти. Найвищим мовним виявом слова *крин* є вживання його для характеристики Божої Матері, Богородиці, Пречистої Мадонни, у ньому переплітається земне й небесне, світове і національне. Поетичну традицію вживання означених слів продовжили Ю. Клен, М. Старицький, Леся Українка, М. Рильський та ін.

Ключові слова: слово-образ, церковнослов'янське, стилістичне навантаження, індивідуальний мовний стиль.

Тетяна Беценко, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови і літератури, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка

ФІТОНІМИ ЯК МОВНО-ЕСТЕТИЧНІ ЗНАКИ-КОДИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ ІВАНА МАЛКОВИЧА

У статті здійснено спробу з'ясувати специфіку використання у сучасній українській поезії словесно-образних одиниць, що формують категорію мовно-естетичних знаків-кодів національної культури. На прикладі поетичної

мовотворчості Івана Малковича реалізовано спостереження за особливостями вживання митцем словесно-образних знаків-кодів на позначення реалій рослинного світу, що глибинно споріднені з національно-культурним континуумом. Виявлено образну семантику одиниць-фітонімів, належних до мовно-естетичних знаків національної культури.

Ключові слова: мовно-естетичний знак-код національної культури, словесно-образний знак-код, поетична мовотворчість, художня мова, художній лінгвопростір, поетичний стиль Івана Малковича, поетичне мовомислення, мовомисленнева культура.

Тетяна Вільчинська, доктор філологічних наук, професор кафедри загального мовознавства і слов'янських мов, декан факультету філології і журналістики, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

МЕТАФОРА ЯК МОВНИЙ РЕПРЕЗЕНТАНТ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ВОДУ В ПОЕТИЦІ Я. ПАВУЛЯКА

Проаналізовано метафоричні одиниці як засіб мовної експлікації концептуалізованого образу води в українській художній мові. Дослідження виконане на матеріалі віршових текстів українського поета, дисидента-шістдесятника Я. Павуляка. Установлено, що метафора є активним засобом лінгвалізації етнокультурної інформації про воду, образно розгорнутої в індивідуально-авторській картині світу.

Ключові слова: метафора, мовна об'єктивація, концептуалізований образ води, поетична мова, індивідуально-авторська картина світу, Я. Павуляк.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний імені Івана Огієнка

ЕПІСТОЛЯРІЙ ЯК ВЕРБАЛЬНИЙ КОД ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПИСЬМЕННИКА

Епістолярний стиль здійснює апелятивну функцію мови, що полягає у звертанні до адресата з бажанням увести його в коло подій, проінформувати про щось, викликати почуття, співзвучні з емоційною настроєністю автора. Письменник відповідно до жанру, теми виробляє свій словник, виявляє характерний для мовної картини світу спосіб концептуалізації дійсності, створює свою художньо-образну систему. Майже в усіх жанрах автор використовує власні афоризми: *«У всякого свої Сніги Кіліманджаро: їх відсвіти лягають на папір. Талант – як лихо вроджене. Повір! Все піде не як прахом, то пожегом, якщо не змусиш душу працювати... Душе трудися! Годі старцювати!»* (Григорій Білоус)

Ключові слова: епістолярій, епітет, індивідуальний стиль, мовна картина світу, апелятивна функція.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ 1

КАТЕГОРІЇ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

Юлія Бабій, кандидат філологічних наук, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ВЕРБАЛЬНА ОПТИМІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «РЕФОРМА» В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Проаналізовано шляхи вербальної оптимізації концепту «РЕФОРМА» на прикладі зразків сучасної політичної комунікації (слоганів, політичних програм, білбордів тощо). Обґрунтовано необхідність створення цілісної системи політико-комунікативної взаємодії, що представляється вербальними складниками репрезентації концепту «РЕФОРМА». Основоположними працями стали дослідження І. Штерн, В. Карасика, О. Кубрякової, Н. Кондратенко та інших.

Ключові слова: оптимізація, вербальні засоби, вербальні складники, дискурс, політична комунікація концепт, концептуальні складові, реформа, лінгвокультура.

Тетяна Боднарчук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ФОНЕТИЧНОЇ ІНТЕРФЕРЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ (НА БАЗІ АНГЛІЙСЬКОЇ).

Проаналізовано особливості прояву явища інтерференції на фонетичному рівні в процесі оволодіння німецькою мовою як другою іноземною на базі англійської. Увагу акцентовано на працях А. Капуш, А. Д'якова, В. Комісарова, Е. Мегісте, З. Куделько, О. Шаблій, Т. Кияка, Ю. Карпенко, У. Вайнраха,

Е. Хаугена, З. Блягоза та інших. Виділено основні види фонетичної інтерференції та запропоновано прийоми та вправи для запобігання негативного впливу першої іноземної мови на другу.

Ключові слова: інтерференція, мовна інтерференція, фонетична інтерференція, перша іноземна мова, друга іноземна мова.

Руслана Гадюк, аспірантка кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КАТЕГОРІЯ ІНТЕНЦІЇ ТА АСПЕКТИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті здійснено аналіз трактувань поняття інтенції мовця, надано функціональну характеристику досліджуваного явища. Виокремлено і систематизовано чинники, які впливають на реалізацію інтенції мовця і особливості їх функціонування.

Ключові слова: категорія інтенції, поняттєва категорія, модальність, комунікація, мовець.

Тетяна Калинюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОМПЛІМЕНТАРНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ ЯК ФОРМА МОВНОГО ЕТИКЕТУ

Проаналізовано основні чинники комунікативної взаємодії (особистісний і ситуативний) та умови їх реалізації. Визначено місце етикету в структурі мовних актів і роль компліменту в етикетних мовних висловлюваннях. Досліджено основні засоби реалізації компліменту як мовленнєвого оціночного акту з погляду його системної організації й прагматичного впливу на адресата на прикладі компліментарних висловлювань.

Ключові слова: комунікація, мовний акт, мовленнєвий оціночний акт, комплімент, етикет, компліментарне висловлювання.

Раїса Козак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕКСПРЕСИВНИЙ СИНТАКСИС ЯК ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ МОВНОЇ АСИМЕТРІЇ

Зазначено, що центром когнітивної лінгвістики є мова як когнітивний інструмент – засіб репрезентації (кодування) і трансформації інформації (Е. Бенвеніст, А. Вежбицька, Т. ван Дейк, В. Дем'янков, В. Карасик, Г. Почепцов, Дж. Серль, І. Шевченко, Є. Шейгал, Д. Шифрін, О. Селіванова тощо). Трансформація тісно пов'язана із асиметрією, яка є відхиленням від упорядкованості, регулярності, одноманітності у структурі й функціонуванні

синтаксичних одиниць. Доведено, що асиметрія у синтаксисі виявляється у: нерівномірному розвитку відповідної структури речення; неповноті речення; неоднорідності компонентів речення тощо. Саме на основі зазначених особливостей ми виділяємо різновиди експресивних синтаксичних одиниць як типових і атипових конструкцій.

Ключові слова: експресивний синтаксис, когнітивна лінгвістика, структура речення, асиметрична синтаксична конструкція, типова синтаксична конструкція, атипова синтаксична конструкція.

Наталія Ладияк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ О. ПОТЕБНІ В СУЧАСНИХ МОВОЗНАВЧИХ СТУДІЯХ

Основну увагу зосереджено на психолінгвістичних ідеях О. Потебні про взаємозв'язок мови і мислення, мови і нації. Визначено вплив поглядів науковця на розвиток психолінгвістичних теорій його послідовників: Г. Овсянико-Куликовського, О. Шахматова, М. Пешковського. Встановлено, що сучасні лінгвістичні праці в аспекті концепції Потебні присвячені співвідношенню понять мовне і національне, аналізу мовних засобів вираження української ментальності.

Ключові слова: психолінгвістика, мова і мислення, мовне і національне, ментальність.

Марія Матковська, доцент кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КАТЕГОРИЗАЦІЯ ЕТНІЧНОЇ СПІЛЬНОТИ РОСІЯНИН-ІНОЗЕМЕЦЬ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Проаналізовано лінгвістичні особливості етнономінацій як універсального та ідіоетнічного в мовній об'єктивації концепту РОСІЯ в британському варіанті сучасної англійської мови на матеріалі трилогії Тома Стоппарда «Острів Утопії». Визначено, що суб'єктивний аспект міжетнічних стосунків у соціумі відтворюється на лексичному рівні мови, акумулюючись у велику групу етнономінацій; у сучасній англійській мові на позначення росіянина-іноземця існують як офіційні, нейтральні етнономінації, так і неофіційні етнімічні назви.

Ключові слова: етнокультура, міжетнічне спілкування, етнономінації, стереотипи, макростратегії ототожнення / дистанціювання, семантика, прагматика.

Римма Монастирська, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЮРИДИЧНА ЛІНГВІСТИКА ЯК РІЗНОВИД ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ

Акцентовано увагу на функційних характеристиках юридичної лінгвістики, особливість якої полягає в наявності фахового набору лексичних одиниць, стилістичних і жанрових ознак, що зумовлено комунікативно-професійними потребами. Виокремлено вербальний аспект як потужний для комунікації компонент юридичної практики, що вимагає чіткого дотримання професійного стилю й цим забезпечує його зрозумілість, доступність для суспільства та зумовлює визнання специфіки юридичної лінгвістики на всіх рівнях.

Ключові слова: юридична лінгвістика, фахове мовлення, вербальний аспект, юридична практика, комунікація.

Алла Сірант, кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ГІБРИДНА ТЕОРІЯ МЕТАФОРИ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовано стан випрацювання гібридної теорії метафори. Увагу зацентовано на працях Маркуса Тендала, Джона Лакоффа, Марка Тернера, Майкла Редді, які переконливо доводять той факт, що ми використовуємо метафору не лише для того, щоб описати подібності, але також для того, щоб створити один концептуальний домен засобами іншого концептуального домену. Також до аналізу долучено праці Пола Грайса та Джона Серля, які розвинули стандартну прагматичну модель метафори.

Ключові слова: когнітивний підхід, метафора, теорія метафори гібридна, теорія концептуальних просторів, концептуальна метафора.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ

У дослідженні заналізовано лінгвостилістичні особливості політичних текстів Петра Порошенка і Юлії Тимошенко, розміщених у засобах масової інформації. Серед функцій політичного дискурсу політиків виокремлюємо, як найхарактерніші, мобілізаційну, маніпуляційну та ідеологічну. Лексичний інвентар мовленнєвого маніпулювання становлять гіперболізовані синонімічні ряди, пов'язані відношенням градації, евфемізми, дисфемізми, «слогани-

ідеологеми», «порожні гасла» й ін. Політики застосовують низку комунікативних прийомів, як-от: умисну тавтологію, ухилення від відповіді, двозначну образність та метафоричність, заміну тези й ін. Окрім значного відсотка фактів, часто висвітлених з суб'єктивного ракурсу, трапляються й мовленнєві помилки.

Ключові слова: політичний дискурс, політична комунікація, політичний текст, лінгвостилістичні особливості, мовленнєве маніпулювання, комунікативні прийоми.

Поліна Шулик, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ІВРИТ ЯК САКРАЛЬНА МОВА

Представлено кабалістичні уявлення про гебрайську мову, які припускають, що в івриті немає нічого випадкового, і слова його, і навіть літери не просто загальноприйняті позначення, але найглибші символи, і, більш того, унікальні трансформатори Божественної енергії, що створила і підтримує життя. Проаналізовано біблійні імена, в яких завдяки івриту як сакральній мові можна побачити сутність людини і явища.

Ключові слова: іврит, кабала, символ, сакральна мова, Біблія.

СЕКЦІЯ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Вікторія Бадюл, аспірантка кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

ПРИРОДНИЙ КОД КУЛЬТУРИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПРОЗІ XXI СТОЛІТТЯ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ)

Досліджено фразеологічне відтворення природного коду культури в щемливій українській жіночій прозі початку XXI століття. З'ясовано, що фразеологізми, розкриваючи самотність культури сучасних українців, відображають природні об'єкти за допомогою природних і космічних явищ, ландшафту, стихії, речовин. На матеріалі фразеологічних одиниць прози Ірен Роздобудько, Галини Вдовиченко, Євгенії Кононенко, Дари Корній, Надії

Гуменюк, Ольги Деркачової, Наталії Гурницької, Вікторії Гранецької, Світлани Талан, Лесі Олендій, Ніки Нікалео створено модель природного коду культури: природно-стихійний, явища природи, природно-ландшафтний, природно-речовинний, космічний субкоди культури.

Ключові слова: код культури, субкод культури, природний код культури, фразеологічна одиниця, українська жіноча проза початку XXI століття.

Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У статті розглянуто основні підходи до виокремлення розмовного стилю, визначено сучасні тенденції стилетворення, описано основні ознаки сучасного розмовного мовлення. На матеріалі урядових газет та інтернет дискурсу проаналізовано синтаксичні особливості розмовного мовлення українських політиків у гендерному аспекті.

Ключові слова: політичний дискурс, розмовне мовлення, синтаксичні засоби розмовного стилю, фемінне мовлення, маскулінне мовлення.

Вікторія Желязкова, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ЗНАКІВ-СИМВОЛІВ У РОМАНІ «НОСТАЛЬГІЯ» ВАСИЛЯ ШКЛЯРА

Статтю присвячено проблемі визначення лінгвокультурологічної специфіки знаків-символів, що функціонують у романі «Ностальгія» українського письменника Василя Шкляра. Всебічно розглянуто поняття «знак-символ» і висвітлено його загальні лінгвoseміотичні та лінгвокультурологічні параметри. Зафіксовано знаки-символи в тексті роману «Ностальгія» Василя Шкляра та систематизовано їх за функційною активністю. Пояснено лінгвокультурологічні особливості знаків-символів, що характеризуються високою частотою вживання.

Ключові слова: знак, знак-символ, семіотика, лінгвокультурологія, активна лексика, пасивна лексика.

Юлія Квасніцька, студентка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

УКРАЇНОЗНАВЧА СИНЕРГЕТИКА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОГО

МОВЛЕННЯ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА

У дослідженні зааналізовано образ Василя Шкляра як українознавця і українотворця. Досліджено особливості реалізації авторської модальності в тексті індивідуально-авторськими лексичними засобами. Розкрито вияв позиції мовця у відборі мовленнєвих ресурсів, в організації та структуруванні мовних одиниць. Конкретними прикладами проілюстровано обшир бачення письменника національного питання загалом і українського зокрема. Доведено, що емоційно-експресивні лексеми, трансформовані фразеологізми, індивідуально-авторська інтерпретація антропонімів й ін. лексичні засоби передачі модальності служать для вираження оцінки в наративі, емоційного стану автора та його відношення до зображуваного.

Ключові слова: синергетика мови, мовостиль, авторська модальність, індивідуально-авторське мовлення, лексичні засоби.

Наталія Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОРНІТОНІМИ-ДІАЛЕКТИЗМИ В СУЧАСНОМУ ГОВІРКОВОМУ МОВЛЕННІ

Досліджено особливості фразеологічного вживання та просторове поширення орнітонімів-діалектизмів *бузьок/боцюн, индик/пуляк/індик* на матеріалах текстів говіркового мовлення та лексикографічних праць української мови. Виявлено ареальні кореляції, коли територія побутування орнітонімів та фразеологізмів, у складі яких вони побутують, збігається повністю або частково. Увагу акцентовано на культурно-національних маркерах у семантиці фразем.

Ключові слова: орнітонім, діалектизм, фразема, діалектне мовлення, говори української мови, фразеологічний словник, текст.

Оксана Мозолюк, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СУФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКИХ ДІЄСЛІВ

На матеріалі старослов'янсько-українського словника описано суфіксальне словотворення дієслів старослов'янської мови. Простежено продуктивні й непродуктивні суфікси, які приєднуються до іменникових, прикметникових та дієслівних основ. З'ясовано, що окремі суфікси виконують лише функцію засобів вираження недоконаного виду.

Ключові слова: дієслова, старослов'янська мова, суфіксальне словотворення, суфікси, твірні основи.

Світлана Никитюк, викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ КАЗКОВИХ ОБРАЗІВ

Мова казок виробила цілий ряд виражальних засобів, щоб передати відтінки сприймання і вираження смакових якостей. Найчастіше з метою увиразнення використовуються спільнокореневі слова на позначення назв смаку (наприклад, слова солодити, солодко, солодкий, солод або гіркий, прогірклий, що вживається для позначення різних якостей смаку).

Одним із засобів емоційного забарвлення мовних засобів є вживання слів у переносному значенні, хронологічні, топонімі формули. Слід відзначити, що складночасових конструкцій в українській народній казці багато, вони переважають над іншими типами підрядних речень.

Ключові слова: казка, народна казка, конструкції, лексичні засоби, казкові образи.

Людмила Поплавська, асистент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЖИВОМОВНІСЬ ГУМОРИСТИЧНО-САТИРИЧНИХ ТВОРІВ

ВІТАЛІЯ НЕЧИТАЙЛА (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ЗОЛОТА КАРЕТА»)

У статті йдеться про насиченість живомовними засобами гуморесок, байок, притч, епіграм Віталія Нечитайла.

Увага акцентується на розмовній лексиці, зокрема, побутовій, просторічній, діалектній, фразеологізмах народного походження, оскільки саме вони становлять найбагатший пласт української фразеології; з'ясовуються також функціонально-стилістичні властивості тропейних засобів, які характеризують особливий художній ідіолект Віталія Нечитайла і служать для створення яскравої експресії, відтворення національного колориту, вираження тонкої іронії та їдкою сарказму.

Ключові слова: розмовна лексика, діалектизм, просторіччя, фразеологізм, порівняння, метафора, епітет, іронія, сарказм.

Тетяна Сукаленко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики, української словесності та культури Навчально-наукового інституту гуманітарних наук, Університет державної фіскальної служби України

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ САКРАЛЬНОГО ТИПУ СВІТОГЛЯДУ УКРАЇНЦІВ У ПРОЦЕСІ МОДЕЛЮВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ТИПАЖУ «СВЯЩЕНИК»

У статті розроблено модель опису лінгвокультурного типу «священик», зафіксованого в українському художньому дискурсі ХІХ століття з урахуванням

його поняттєвих, образно-перцептивних, оцінних і ціннісних характеристик. У структурі типажу «священик» виокремлено основні фрейми: «Сфера діяльності», «Внутрішні моральні характеристики», «Зовнішні характеристики» (слоти: «Вік», «Одяг»), «Місце проживання», «Соціальний стан і соціальна поведінка», «Мовні характеристики».

Ключові слова: художній дискурс, лінгвокультурний типаж «священик», поняттєві, перцептивно-образні і ціннісні характеристики, фрейм.

Антоніна Уманець, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АКСІОЛОГІЯ МЕДІА-ТЕКСТІВ

У статті описуються лінгво-культурні особливості медіа-текстів, аналізується аксіологічна природа текстових повідомлень у телевізійній рекламі. Відтворення нових мовних одиниць у медіа-текстах формує певні аксіологічні тенденції та норми у мовній свідомості, впливаючи на фреймову організацію рекламного дискурсу.

Ключові слова: медіа-тексти, лінгво-культурні особливості, фреймове моделювання, аксіологія, концептосфера.

Галина Фоміна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ З НІМЕЦЬКОЇ ТА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНІЙ СИСТЕМІ

Проаналізовано особливості розвитку української мови на давньому етапі. Розглядаються діахронічні аспекти мовних змін, процеси запозичення та їх вплив на розвиток української мови. Увагу акцентовано на етапах лінгвістичних взаємовпливів. Визначаються кількісні показники запозичень із різних систем.

Ключові слова: діахронічний аспект, синхронічний аспект, запозичення, романські мови, слов'янські мови, германські мови, хвилі запозичень.

Вікторія Шемота, студентка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ЗНАЧУЩОСТІ СПІВРОЗМОВНИКА В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ КАЗКАХ

У статті проаналізовано основні стратегії і тактики підвищення значущості співрозмовника. Визначено засоби формування компліментарного висловлення. Проаналізовано й описано їхнє смислове та комунікативно-

прагматичне навантаження в українських народних казках.

Ключові слова: українська народна казка, комунікативні стратегії і тактики, компліментарне висловлення, засоби підвищення значущості співрозмовника.

СЕКЦІЯ 3

МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦЯ В МОВНИХ КОДАХ

Інна Беркешук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДЕМІНУТИВИ У РОМАНІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА «СОЛО ДЛЯ СОЛОМІЇ»

У пропонованій розвідці окреслено поняття демінутива. Проаналізовані зменшено-пестливі іменники. Демінутивні утворення в романі поділяємо на власні назви, назви осіб, назви частин тіла, назви одягу, назви рослин, назви тварин, сакральні лексеми, назви продуктів харчування, лексеми на позначення дії, ознаки предметів, назви об'єктів природи та явищ навколишнього середовища, назви предметів домашнього вжитку.

Зважаючи на стиль письменника, найбільшою кількістю в тексті роману «Соло для Соломії» репрезентовано тематичну групу власних назв (імен людей). Найпродуктивнішими є суфікси *-оньк-* та *-еньк-*.

Ключові слова: демінутиви, зменшено-пестливі іменники, тематичні групи, ім'я.

Ольга Васильчик, студентка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТЕКСТОТВІРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВСТАВЛЕНИХ КОНСТРУКЦІЙ СПОНУКАЛЬНОЇ МОДАЛЬНОСТІ І ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ В ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

У дослідженні заналізовано вставлені конструкції як засіб авторської тактики, зумовленої бажанням письменника знайти особливу форму для вираження спонукальної модальності з усіма її відтінками, асоціативними зв'язками, взаємопов'язаністю явищ дійсності, визначено засоби семантико-синтаксичного вираження спонукальної модальності у художньому тексті Василя Стефаника та умови їх функціонування.

Ключові слова: категорія модальності, спонукальна модальність, вставлена конструкція, семантико-синтаксичні засоби, образ автора.

Тетяна Джурбій, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ ПОДІЛЛЯ У ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ ДІАСПОРИ

На прикладі художніх творів письменників-подолян української діаспори простежено еволюцію образу Поділля на рівні типологічного дослідження. За основу взято твори Хоми Якимчука, Ольги Мак та Олександра Флоринського. Літературно-критичною базою вище окресленого дослідження стали розвідки Григорія Костюка, Анатолія Юриняка й Степана Риндика.

Ключові слова: літературне краєзнавство, Поділля, література діаспори, художній образ, літературно-критичні дослідження.

Тетяна Євтушина, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

МЕНТАЛЬНІ РИСИ УКРАЇНЦІВ У ПРОЗІ М. МАТІОС (НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ СОМАТИЗМОМ «СЕРЦЕ»)

Проаналізовано фразеологічний доробок прози М.Матіос в аспекті відтворення особливостей менталітету українців, враховуючи фактор регіоналізації. Доведено на матеріалі фразеологізмів із соматизмом «серце», що невід'ємною рисою менталітету українців, зокрема гуцулів і буковинців кінця ХІХ – початку ХХІ століття, є кордоцентризм. З'ясовано, що фразеологізми із соматизмом «серце» в художніх творах письменниці мають символічне підґрунтя й передають психологічні, душевні та фізичні стани персонажів. Серце у структурі фразеологізмів є символом внутрішнього психічного світу людини, місцем локалізації її емоцій.

Ключові слова: менталітет українців, кордоцентризм, фразеологізми з компонентом «серце», проза М.Матіос.

Леся Кобилецька, студентка факультету іноземної філології, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СЕМІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ КАЗОК Р. КІПЛІНГА В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

The article focuses on the problem of proving theoretical grounds for semiotic and linguistic approach to the analysis of fiction translation, in particular the example

of Ukrainian translations of R. Kipling's collection of fairy tales „Just So Stories”.

The main purpose of the paper is to point out various problems and solutions which the translators of texts might be challenging, with regards to such semiotically loaded language units as sentence structure complexity, the use of syntactical, lexical units, semantic peculiarities and cultural references. This article also explores the difficulties in translating intertextual as well as narrative and compositional codes of the stories, which are caused by R. Kipling's peculiar style of writing.

Key words: semiotically loaded language units, intertext, narration, composition, translation transformations, semiosphere.

Борис Коваленко, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, декан факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНА СПАДЩИНА А. КОЦІПІНСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК

Велика фольклорно-етнографічна спадщина А. Коціпінського є цінною для дослідників – як етнографів, фольклористів, так і лінгвістів, особливо ж діалектологів. Записи мають варіанти, вони зафіксували вплив місцевого мовлення, традицій тощо. У статті доведено, що лише автентичні тексти можуть слугувати цінним і надійним джерелом для вивчення динаміки діалектного мовлення Поділля.

Ключові слова: діалектологічні дослідження, фольклорні та етнографічні записи, подільські говірки, лінгвальні особливості.

Дмитро Коваленко, аспірант кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЕЗІЙ В. СВДІЗІНСЬКОГО

Проаналізовано мовні особливості поезій Володимира Свідзінського – видатного українського поета-модерніста доби “Розстріляного відродження”, перекладача. Особливу увагу звернено на вживання порівнянь, метафор, епітетів як важливих засобів посилення виразності й образності, точнішої передачі психологічного стану особи чи загальної характеристики подій.

Ключові слова: В. Свідзінський, мовотворчість, поезія, лінгвальні особливості, тропи.

Ірина Пасічник, викладач філологічних дисциплін, Чортківський гуманітарно-педагогічний коледж імені Олександра Барвінського

МОВНЕ ВИРАЖЕННЯ ЕТНОСВІДОМОСТІ УКРАЇНЦІВ У МОВОТВОРЧОСТІ ГАЛИНИ ТАРАСЮК

Акцентування спрямоване на доказ того, що мовознавча наука ХХ-ХХІ ст. позначається розширенням кола актуальних питань, серед яких – взаємозв'язок між мовою і культурою, мовою і мисленням, мовою й етносом (Ю.Апресян, Н.Арутюнова, Т.Булигіна, О.Шмельов, А.Вежбицька, С.Воркачов, І.Голубовська, В.Долинський, В.Жайворонок, В.Красних, О.Кубрякова, В.Маслова, Т.Радзієвська, Н.Рябцева, О.Селіванова, Ю.Степанов, Л.Чернейко та ін.).

Актуалізовано увагу на функціонально антропозорієнтованій парадигмі сучасної лінгвістики щодо сприйняття мови художніх текстів української авторки Галина Тарасюк через вербальну маніфестацію морально-етичних етнічних цінностей як засобу вираження етносвідомості.

Ключові слова: етносвідомість, мова і мислення, вербальні засоби, мова художніх текстів, мовотворчість Галини Тарасюк.

Мирослава Шмигельська, студентка факультету української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИЧНІ ПАРАЛЕЛІ ПОДІЛЬСЬКОГО ГОВОРУ Й СУМІЖНИХ ГОВІРОК ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО НАРІЧЧЯ

У дослідженні заналізовано лінгвокраєзнавчий потенціал говіркової побутової лексики Хмельницького Поділля крізь призму її поширення у наддністрянських та південноволинських говірках; визначено засоби й мотиви номінації аналізованих сем, функційну активність окремих лексем у суміжних говорах; з'ясовано, де це можливо, органічні зв'язки між народною мовою та різними сторонами матеріальної і духовної культури етносу – міфологією, звичаями, етнопсихологією та ін.; доведено що сучасне усне мовлення подолян і надалі лишається об'єктивним джерелом вивчення історії краю, з одного боку, й різних рівнів мови, з іншого.

Ключові слова: південно-західне наріччя, подільський говір, діалектна лексика, сема, семема, номен.

Інга Федькова, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНТИТЕЗИ У «ФІЛОСОФСЬКИХ МІСТЕРІЯХ» МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА

У статті, на прикладі «Філософських містерій» Митрополита Іларіона, проаналізовано використання антитези як мовного звороту, вислову, що характеризується симетричною будовою і підкресленим зіставленням протилежних понять, явищ, почуттів або образів для посилення враження.

Використання антитези впродовж усього твору дало можливість авторові створити надзвичайно виразний, дієвий, об'ємний образ.

Ключові слова: стилістична фігура, антитеза, антоніми, «Філософські містерії».

Олена Шмирко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТОЛОГІЯ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Розглянуто фразеологічні одиниці як найбільш яскравий приклад вираження ментальності українського етносу. Зазначено, що фразеологія висвітлює етнокультурні, народні й міфологічні уявлення та переживання, національну специфіку людського світосприйняття. Увагу зосереджено на фразеологічних порівняннях, що акумулюють культурні надбання народу, в яких яскраво проявляється сакральність народного мовлення. Означені порівняння інтерпретовано як такі, в яких національна особливість і самобутність, закодована інформація про минуле наших предків виявляється за допомогою специфічних мовних формул.

Ключові слова: концепт, фразеологічні одиниці, ментальність, мовні формули, прототип, стереотип, амбівалентний.

СЕКЦІЯ 4 ***ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНТАЛЬНОСТІ***

Оксана Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

LECTURES: MODERN APPROACH

Lectures are special classes used to convey critical information, theory, background and history of an academic topic. In modern system of education the mode of lecturing should be interactive, with the audience response and feedback from the students, peer discussion, demonstration and modeling. Students are not only passive observers, their participation increases learning interest and performance.

Key words: lecture, critical information, system of education, feedback,

interactive, peer discussion.

Наталія Гудима, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

У статті розглядаються проблеми формування комунікативної компетентності учнів початкової школи. Доведено, що визначальним у мовленнєвому розвитку учнів початкової школи є комунікативно-мовленнєвий принцип, пов'язаний із джерелом інформації. Розкрито роль літературного читання, що сприяє досвіду міжособистісного спілкування.

Ключові слова: комунікативна компетентність, компетентнісний підхід, мовна компетентність, літературні читання.

Юлія Крецька, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДВОМОВНІСТЬ ТА МОВНА СИТУАЦІЯ В СФЕРІ ОСВІТИ

Висвітлено результати соціолінгвістичного аналізу мовної ситуації в Україні (Л. Масенко) та в сфері української освіти (О. Калиновська), які засвідчують поширеність різних форм українсько-російської двомовності у різних регіонах країни. Незважаючи на розширення функціонування української мови в освітній галузі порівняно з іншими сферами, україномовний простір у сфері освіти залишається несформованим. Поліпшення мовної ситуації в сфері освіти пов'язане із впровадженням заходів, спрямованих на захист та підтримку державної мови, утвердження української мови як засобу щоденного спілкування, повноцінне функціонування мови у ЗМІ та сфері культури.

Ключові слова: двомовність, мовна ситуація, сфера освіти.

Оксана Кучерява, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського

РОБОТА З ТЕКСТОВИМ КОНЦЕПТОМ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КОГНІТИВНО-КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МОВИ

Важливу роль у формуванні концептів національної мови відіграє художня література. Відповідно в центрі когнітивно-концептуальної методики навчання мови знаходиться художній текст як виразник національної культури, національних цінностей та образів за допомогою системи текстових концептів,

утілених у мовних одиницях. Концептуальний аналіз художнього тексту дозволяє змоделювати структуру текстового концепту, проінтерпретувати його складові, зокрема національно забарвлені, та описати зв'язки між ними, визначаючи місце концепту в культурному і соціальному просторі. Робота з художнім текстом є основою формування національно-мовної картини світу студентів філологічного факультету.

Ключові слова: текстовий концепт, когнітивно-концептуальна методика, студенти філологічного факультету.

Анжеліка Попович, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АВТЕНТИЧНИЙ ТЕКСТ І АВТЕНТИЧНЕ СПІЛКУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Зактуалізовано використання принципу автентичності під час вивчення стилістики української мови майбутніми учителями-словесниками. Принцип реалізується в площинах *автентичний текст* і *автентичне спілкування*. Звернено увагу на різноаспектність роботи з автентичним художнім текстом і на відтворення в процесі практичних занять реальних мовленнєвих ситуацій, необхідних для майбутнього спілкування студентів у педагогічній діяльності (автентичні професійно-педагогічні моделі комунікації) та в життєвих ситуаціях (автентичні побутові моделі комунікації).

Ключові слова: автентичний текст, автентичне спілкування, автентична соціально зорієнтована комунікація, автентична особистісно зорієнтована комунікація, стилістика української мови.

Ольга Савицька, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДО ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ МОВНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Проаналізовано ідеї Вільгельма Гумбольдта, В. де Сосюра та О.О.Потебні про значення мови у становленні етносів, культурну спадкоємність поколінь, що здійснюється через мову, взаємозв'язок мови та світогляду, думки І. І. Огієнка про національну мову як феномен культури, взаємовпливи ментальності та мови. Спираючись на погляди А. М. Гуревича, Л. М. Гумільова, Е. Сепіра, М. Хайдеггера, вказується на особливий вияв взаємозв'язку мови та ментальності — мовну ментальність, як способі поділу світу за допомогою мови. З'ясовується сутність та становлення мовної ментальності в контексті гіпотези лінгвістичної відносності Уорфа.

Ключові слова: культура, мова, ментальність, мовна ментальність, гіпотеза лінгвістичної відносності Уорфа.

ПІДСУМКОВЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ